

Lauri Polón

Hyvä veneilytapa

Hätätilassa ja apua annettaessa

Kaikki ei vesillä sittenkään aina suju eikä onnistu vaikka kuinka viisaasti olisi toimittu. Hätätilassa apua on kuitenkin saatavilla, jos mukana on välineet, millä apua kutsua. Siis miten toimia hyvän veneilytavan mukaisesti todellisessa hätätilanteessa ja miten auttaa vaikeuksiin joutuneita?

Kuva DPPi

” Viisaalla pelastettavalla on

- yllään tukevat pelastusliivit, jotka pysyvät päällä, kun niistä nostetaan.
- huomioväriset sadevaatteet, joissa on huppu ja heijastimia.
- pelastusliiveissä mukanaan vilkkuva strobovalo.
- turvalaajat/paukkuliivit, joihin saa kiinni nostoköyden.
- henkilökohtainen puukko, jolla voi tiukan paikan tullen leikata saappaat ja housut irti, jotta kroppa olisi keveämpi vaimon nostaa takaisin veneeseen.
- lahkeeseen jalan ympäri tai käsivarteen teipattuna punainen soihtu tai hätäraketti.
- tehokas henkilökohtainen taskulamppu.

Pelastettava on tietenkin edeltävästi kokeillut, mitä on olla vedessä kaikki nämä varusteet yllään ja miten parhaiten kiivetä takaisin veneeseen.

päiväsaikaan laukaisemalla oranssinväristä savua tuottavia panoksia. Yöllä laukaistaan laskuvarjoraketti ja yksitellen muita punaisia raketteja esimerkiksi valopistoolilla ja sytytetään punaisia käsisoihtuja. Lisäksi taskulamppulla ja äänimerkinantolaitteella voidaan antaa jatkuvaa SOS-hätämerkkiä (... _ _ _ ...).

Pyroteknisten välineiden, kuten hätärakettien, soihtujen ja savupanosten käytöstä päättää yksiselitteisesti vain ja ainoastaan veneen päällikkö. Välineiden tarpeeton ja holtiton käyttö on rangaistava teko, sillä esimerkiksi laskuvarjoraketit aiheuttavat hyvin laajalla merialueella hälytystoimia. Ellei veneessä ole hätätila, vaan apua tarvitaan esimerkiksi hinaamiseen, auttajien huomio kiinnitetään esimerkiksi valkoisella käsisoihdulla, äänimerkein tai VHF-radiolla asianmukaisesti kutsuen.

Pyroteknisten välineiden käyttöön tulee huolellisesti perehtyä aina jo veneilykauden alussa niin, että se, joka niitä käyttää, hallitsee taidot tilanteessa kuin tilanteessa. On sattunut tapauksia, joissa voimakas laskuvarjoraketti on vahingossa laukaistu väärin päin veneen sisään. Onnellisimmassa tapauksessa raketti sujahtaa ohuen pohjan läpi, todennäköisimmin se tuhoaa veneen ja vahingoittaa siinä olevia.

Hätäraketit, soihdut ja savupanokset on muistettava uusissa niissä olevien merkintöjen mukaisesti, kuitenkin vähintään kuuden vuoden välein. Vanhentuneet välineet hävitetään niin, että ne annetaan liikkeeseen, josta uudet ostetaan. Vanhentuneita raketteja ja soihtuja ei tule säilyttää eikä itse tuhoata niitä laukaisemalla. Se on vaarallista ja se johtaa syytetoimiin.

Hälytys- ja pelastusjärjestelmät

Kun on kyse todellisesta ihmishenkeä uhkaavasta hätätilasta, eikä lähistöllä ole avunantajia, apuun hälytetään pelastajat. Suomessa on kaksi hälytys- ja pelastusjärjestelmää. Toinen toimii merialueilla, toinen kattaa muun osan Suomesta. Molemmat ovat sisäasianministeriön alaisia organisaatioita.

Rajavartiolaitos johtaa merialueen meripelastusta. Sillä on kattava yhtenäinen hälytys- ja pelastusjärjestelmä, johon veneilijä saa helposti suoran yhteyden joko kännykällä tai VHF-radiolla.

Sisäasianministeriö johtaa ja valvoo toista toimialtaan paljon laajempaa valtakunnallista pelastustoimintaa, jota osin vielä järjestellään. Erillisenä hälytysorganisaationa siinä toimii hätäkeskuslaitos, jonka piirissä on 15 hätäkeskusta. Hätäkeskukset palvelevat väestöä välittämällä hätäilmoituksia tarpeen mukaan aluepelastus-, poliisi-, sosiaali- tai terveysviranomaisille.

Maa on jaettu 22:een aluepelastuslaitokseen. Kunkin aluepelastuslaitoksen johtaja järjestää alueensa pelastustoiminnan yhteistyössä mm. poliisin ja Meripelastusseuran yksiköiden kanssa. Poliisille kuuluvat veneilijäin etsintätoimet, pelastuslaitoksille ja Suomen Meripelastusseuran jäsenyhdistysten yksiköille veneilijäin pelastaminen.

Hätäkeskus välittää veneilijän hätäilmoituksen viranomaisten digitaalisen VIRVE-verkon kautta suoraan paikalliselle pelastuslaitokselle ja GSM-tekstiviestinä Meripelastusseuran pelastusalukselle.

K

Kun jotakin ikävää sattuu veneessä tai veneelle, kipparin ensimmäinen tehtävä on selvittää, mitä tilanteen korjaamiseksi on tehtävä ja käynnistää ruskat toimet välittömästi. Elleivät venekunnan omat otteet kuitenkaan riitä, kipparin on ratkaistava ulkopuolisen avun tarve: onko kyseessä todellinen veneessä olevien henkeä uhkaava hätätila ja välitön avun tarve?

Välittömässä avuntarpeessa kiinnitetään ensin lähistöllä olevien veneiden huomio avunhuudoin ja käsimerkein: nostamalla ja laskemalla suorana sivulle ojennettuja käsivarsia toistuvasti ja verkkaisesti. Lisäksi voidaan antaa yhtäjaksoinen äänimerkki esimerkiksi sumutorvella ja sytyttää punainen käsisoihtu. Ellei lähistöllä ole yhtään venettä, avustajien huomio herätetään

” Kipparin toiminta hätätilassa

- Selvitä, mitä tilanteen korjaamiseksi on tehtävä ja käynnistä välittömästi venekunnan omat ruskat toimet ja jatka niitä, kunnes tilanne laukeaa.
- Muista aina, että päällikkönä tärkein tehtäväsi on suojella veneessä olevia pahemmilta seurauksilta. Toimi sen mukaisesti.
- Analysoi välittömän avun tarve.
- Päätä hätäkutsun lähettämistä äänimerkein, käsimerkein ja tai pyroteknisin välinein.
- Varmista, että pyroteknisiä välineitä käyttävä henkilö hallitsee käyttöohjeet ja välineiden käytön veneessä.
- Merialueella hälytä meripelastuskeskus puhelinnumerolla 020 41 000 tai VHF-kanavalla 16.
- Järvi-Suomessa tee ilmoitus hätäkeskukseen puhelinnumerolla 112.
- Ilmoita veneesi tyyppi, tarkka sijainti, mitä on tapahtunut ja tilanne juuri nyt, veneessä olevien henkilöiden lukumäärä ja heidän tilanteensa sekä mitä apua tarvitaan.
- Toimi meripelastusjohtajan tai hätäkeskuksen päivystäjän ohjeiden mukaisesti.
- Älä katkaise yhteyttä ennen kuin saat siihen luvan.
- Apua odottaessasi jatka sinnikkäästi venekunnan omia tarmokkaita pelastustoimia.
- Jos tilanne laukeaa ja hätätila päättyy, ilmoita siitä välittömästi meripelastusjohtajalle tai hätäkeskuksen päivystäjälle.
- Jos olet vaikeuksissa, mutta et vielä hätätilassa, tee ilmoitus meripelastuskeskukseen ja pyydä ohjeita sekä seuranta. Kun tilanne laukeaa, ilmoita siitä heti meripelastuskeskukseen.
- Kun tarvitset vain hinausapua, älä käytä avun saantiin hätämerkinantovälineitä, vaan korkeintaan valkoista soittoa.
- Jos saat hinausapua, vapauta todistajien kuullen hinaava venekunta kaikesta vastuusta ja myönnä venekunnalle oikeus keskeyttää hinaus, milloin näkevät sen tarpeelliseksi.
- Hävitä vanhentuneet pyrotekniset merkinantovälineet luovuttamalla ne liikkeeseen, josta ostat uudet.

Kuva DPPI

Pyrotekniset merkinantovälineet on pidettävä paikassa, josta ne saa nopeasti käsille, mutta eivät ole lasten ulottuvilla. Välineiden käyttämisestä päättää aina veneen päällikkö. Käyttäjän tulee tunteakäyttöohjeet. Laskuvarjoraketi nousukorkeus on n. 300 metriä. Punaisten hätäsoitujen lisäksi veneessä tulee aina olla myös valkoisiahuomiosoittoa. Paksu purkki on savurasia. Muovisuus poistetaan vasta käytön yhteydessä (Farsons Ky Hki)

Nämä kaksi hälytysjärjestelmää eroavat toisistaan myös yhteyskäytäntöjen osalta. Kun meripelastuksen järjestelmään otetaan yhteys sen omalla hälytysnumerolla tai kun päivystäjät vastaa VHF-kutsuun, yhteys kääntyy tai käännetään organisaation piirissä siten, että veneilijä saa heti suoran yhteyden esimerkiksi meripelastusjohtajaan, joka on alan ammattilainen.

Hätäkeskuslaitoksen hälytysjärjestelmässä veneilijä ei saa suoraa yhteyttä pelastustoiminnasta päättäviin eikä toteuttaviin tahoihin. Hädässä oleva veneilijä on 112-numeron kautta yhteydessä vain soittoon vastanneeseen päivystäjään, joka välittää saamansa tiedot eteenpäin VIRVE-verkon kautta. Hätäkeskuksissa ei ole meripelastuksen asiantuntijoita ja veneilijöiden pelastamista johtaa käytännössä pelastuslaitoksen vuorossa oleva palomestari. 112-hätäkeskukset ja pelastajat eivät kuuntele VHF-radiota!

Merialueella toimitaan hätätilanteessa siten, että matkapuhelimella otetaan yhteys meripelastuksen hälytysnumeroon 02041000 (ei suuntanumeroa) tai kutsutaan VHF-kanavalla 16 meripelastuskeskusta. Vastanneelle päivystäjälle ilmoitetaan, kuka kutsuu, mikä veneen sijainti on ja selostetaan hätätilan laatu. Yhteyden jatkuessa VHF-radiolla siirrytään kanavalta 16 meripelastuskeskuksen määräämälle vapaalle kanavalle.

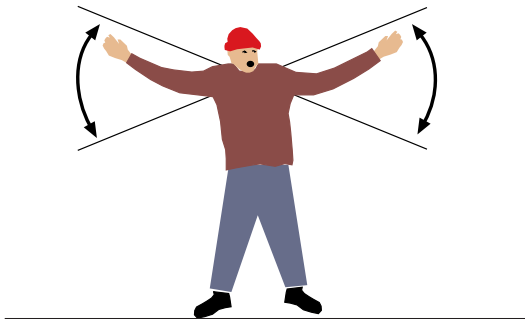
Taskun mahtuva kynärakettisesti on sopiva hätämerkinantoväline saaristossa kaikkein pienimmissä veneissä, kuten kanooteissa. Nousukorkeus on luokkaa 50 metriä. Väreissä löytyy punainen, vihreä ja valkoinen.

Pyrotekniset välineet laukaistaan aina veneen suojan puolelta etteivät ne aiheuttaisi syttymisvaaraa veneessä tai vahingoittaisi veneessä olevia.

Hätärakettia ei koskaan tule suunnata tuuleen vaan pienessä kulmassa myötätuuleen, jolloin se nousee lakikorkeuteensa. Vastatuuleen laukaistessa raketti lentää lähes vaakasuoraan.

Henkilökohtainen hätämerkki annetaan ja avun tarve osoitetaan nostamalla ja laskeamalla verkkaisesti ja toistuvasti sivuille ojennettuja käsivarsia.

Hälytysyhteys kääntyy tai käännetään tarvittaessa lähimpään aluekeskukseen eli meripelastuksen lohkokeskukseen. Saaristomeren lohkokeskus sijaitsee Turussa, Pohjanlahden Vaasassa ja Suomenlahden Helsingissä.

Tarkemman selvityksen jälkeen lohkokeskuksen meripelastusjohtaja lähettää tarvittaessa Rajavartiolaitoksen, Meripelastusseuran, Merenkulkulaitoksen, poliisin tai jonkin muun organisaation pelastavia apuvoimia paikalle ja antaa hätätilanteessa oleville tarkempia ohjeita, miten toimia.

Järvi-Suomen alueella soicitetaan hätätilanteessa yleiseen hätänumeroon 112 (ei suuntanumeroa). Vastannut päivystäjä selvittää soittajan kanssa tilanteen

ja venekunnan sijainnin välittämisen jälkeen tiedot lähimmälle pelastusyksikölle. Päivystäjä antaa hätätilanteille ohjeita miten toimia kunnes apu saapuu.

Kummassakaan järjestelmässä veneilijä ei saa katkaista yhteyttä ennen kuin saa siihen luvan. Jos tilanne laukee onnellisesti hätätilanteen oman toiminnan tai paikalle tulleiden avunantajien turvin, veneilijän on ehdottomasti ja välittömästi ilmoitettava tästä meripelastusjohtajalle tai 112-järjestelmän päivystäjälle.

Riuska omatoimisuus edellytyksenä

Hyvän veneilytavan mukaisesti veneessä on heti käynnistettävä riuksat toimet, kun jotakin ikävää

” Pelastajan velvollisuudet ja veljellisen avun antaminen

- Jokainen venekunta ja sen päällikkö on merihädässä velvollinen aloitteellisesti osallistumaan ihmishenkien turvaamiseen ja avustamaan pelastustoimissa.
- Lain määräämä pelastusvelvollisuus koskee vain ihmishenkiä, ei kalustoa, sanoopa hätään joutuneen aluksen omistaja/kippari mitä tahansa.
- Ilmoita puhelimella tai VHF-radiolla meripelastuskeskukseen havainnostaasi.
- Meripelastuskeskuksen meripelastusjohtajalla on pelastustoimissa johtovastuu. Jos hän käskää sinua toimimaan, valtio vastaa mahdollisista vahingoista.
- Ellei sinulla ja hätään joutuneilla ole puhelinta tai VHF-radiota, varmista ensin hätätila ja laukaise sitten hätäalusten puolesta hätäraketteja yöllä ja oranssi-savupanoksia päivällä.
- Pelasta veteen joutuneet turvaan omaan veneeseesi.
- Ellet muuten saa veden varaan joutuneesta aluksesta kaikkia turvaan, yritä hinata se lähimpään rantaan.
- Tee kiireessä edes suullinen hinaus sopimus itsesi suojaamiseksi jälkikanteilta.
- Pysyttele onnettomuuspaikalla, kunnes pelastusjohtaja tai muu viranomainen vapauttaa sinut.
- Kun havaitset jonkin venekunnan ilmeisen päihtymistilan vuoksi toikkoarvoan ja olevan vaaraksi itselleen tai muille, ilmoita tästä välittömästi viranomaisille. Seuraa tilanteen kehittymistä, mutta älä puutu asioihin muuten, elleivät vaadi hengenpelastustoimia.
- Sinulla on perinteisesti velvollisuus antaa veljellistä apua vaikeuksiin joutuneille, jotka eivät ole merihädässä. Jos se edellyttää hinausavun antamista, suoja sitä ennen itsesi vaatimalla hinattavan päälliköltä vapauttava hinaus sopimus mieluiten kirjallisena.
- Käytä avustettavan omaa hinausköyttä, jonka ovat itse kiinnittäneet valitsemansa lujaan paikkaan veneessään.
- Älä lupaudu hinaamaan raskasta venettä pitkiä matkoja etenkään ellet ole varma, että koneesi kestää ylimääräisen rasituksen. Hinaaminen on ammattilaisten työtä.

sattu. Millaisia ohteita kipparilta ja miehistöltä sitten edellytetään ongelmatilanteissa ennen pelastus tarve hälyttämistä ja tai avunantajia odottaessa? Tässä joitakin esimerkkejä tilanteista mahdollisine ratkaisumalleineen:

- Kun vettä tulee yli laidan ja on vaikeuksia korkeiden aaltojen vuoksi. Jos meritilaa on, keula myötäiseen ja hidasta ajoa tarkasti ohjaten. Lisäksi painojen siirto pois keulasta ja perästä, veneen tyhjennys ämpäriellä. Suojaan parempaa säätä odottamaan. Ei hätäkutsua, jos tilanne laukee.

- Moottoririkko. Välitön ankkurointi (tarvittaessa ajoankkuri) ja rauhallinen tilanneselvitys. Ei ole hätätilanne.

- Masto yli laidan. Maston rippeet takaisin kannelle tai sitten vanttien ja harusten sekä nostinten katkaistu, ettei masto puhkaise vedessä runkoa. Kun kaikki köydet on selvitetty pois vedestä potkuria sotkemasta, moottori käyntiin ja kotisatamaan tai ankkurointi ja hinausavun pyytäminen. Ei ole hätätilanne.

- Kun on ajettu karille. Tarkastetaan vaurio. Onko esimerkiksi syntynyt vuotoja, joiden vuoksi

venettä ei voi irrottaa kivistä. Ellei, ryhdytään irrottamaan venettä. Ellei venettä voi irrottaa, tehdään hätäilmoitus.

- On syntynyt äkillinen vakava vuoto. Vuotokohta etsitään, tukitaan ja vene tyhjenetään. Jos siinä epäonnistutaan, veneellä ajetaan kohti lähintä matalaa rantaa uppoamisen estämiseksi ja veneessä olevien siirtämiseksi turvaan. Rantaan päästyä hätätilanne laukee.

- Sairauskohtaus tai vakava loukkaantuminen. Ensiaputoimet, lääkintä/sidonta ja potilaan sairaushistoriikin selvittäminen lääkärikonsultaatiota varten. Hätäilmoitus!

- Mies yli laidan. Tarmokkaat etsintä- ja nostamistoimet. Ellei pudonnutta saada palautettua hyvin nopeasti veneeseen, hätäilmoitus meripelastuskeskukseen.

- Tuli on irti. Välittömät sammutustoimet, sähkövirta poikki pääkatkaisimesta, kaasun katkaistu kaasupullosta ja koko miehistö kannelle. Ellei tuli heti laannu, koko miehistö yli laidan kauas polttoainesäiliöistä. Hätäraketti mukaan, samoin kännykkä vedenpitävässä pussissa, jos käsillä.

Muista, että aikaa on vain sekunteja. Hätäilmoitus!

Vakavia tilanteita ja erilaisia järveviä ratkaisumalleja niihin on tietenkin lukemattomia, eikä niitä kaikkia voida tässä edes luetella. Tärkeintä on ymmärtää, ettei vesille mennä pelleilemään siinä uskossa, että kun joudutaan vaikeuksiin, apua aina saadaan pelastajilta. Se on hyvän veneilytavan vastaista, paheksuttavaa asennoitumista. Veneilijän on selvittävä omin avuin vesillä kohdatuista tavallisista vaikeuksista. Se on pelin henki.

Lisäksi päällikön tulee ymmärtää, että huolimatta hätäkutsun lähettämisestä, veneessä on neuvokkaasti ja tarmokkaasti toimittava tilanteen laukaisemiseksi vähintäänkin siihen asti kunnes pelastajat saapuvat. Päällikkö ja miehistö eivät saa lamaan-tua eivätkä luopua aluksen ja siinä olevien pelastustoimista aina-kaan ennen veneen uppoamista!

Mitä voi pelastustoimilta odottaa?

Veneilijä ei voi edellyttää, että pelastusviranomaiset tai muut pelastustoimiin osallistuvat pelastaisivat ja turvaisivat hänen veneensä. Meripelastus kohdistuu ensisijaisesti aina ihmishenkien turvaamiseen. Veneen auttaminen ja turvaaminen on siihen nähden toisarvoinen asia. Se sitä paitsi johtaa yleensä pelastuspalkkion vaatimiseen.

Järvialueella pelastuslaitokset turvaavat hengen ohella myös omaisuutta pelastuslain (1 §) nojalla. Mutta merellä kenelläkään ei ole velvollisuutta pelastaa venettä eikä muuta omaisuutta. Pelastajien komentelu ei johda tässä mihinkään, eikä auta. Joissakin erikoistapauksissa kuitenkin toteutamiskelpoisin keino

Henkilökohtainen pelastusliivivalo eli välähtävä strobovalo on erittäin suosittelava turvaväline taskuun yöllä kaikille ja erityisesti melojille. Teoreettinen näkyvyys on noin 1 meripenikulma eikä hintakaan ole mahdoton (Farsons Ky Hki).

ihmisten pelastamiseen voi olla veneen hinaaminen suojaan. Mikään yleinen käytäntö se ei kuitenkaan ole.

Suomen Meripelastusseurala on kuitenkin olemassa jäsenpalvelu nimeltä TROSSI, johon liittymällä ja maksamalla jäsenmaksun veneilijä saa Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa lisäkustannuksitta veneelleen hinausavan vaikkapa korjattavaksi. Jäseneksi liittyminen on hyvin perusteltua. Lisätiedot: www.meripelastus.fi tai (09) 680 3010.

Kun veneilijä joutuu merellä vaikeuksiin ja vaikka ei vielä olisi-kaan kysymys hätätilanteesta, kipparilla on kuitenkin oikeus ottaa yhteys meripelastuskeskukseen, ilmoittaa sinne, mikä tilanne on, mitä aikoo tehdä ja pyytää ohjeita. Venekunta saa ohjeita ja se otetaan etäseurantaan siltä varalta, että tilanne kärjistyy ja apua joudutaan lähettämään.

Lakiin perustuva velvoite

Merilain mukaan päällikkö, joka tapaa merihädässä olevan, on velvollinen antamaan kaikkea mahdollista ja tarpeellista apua hädänalaisen pelastamiseksi edellyttäen, ettei se aiheuta vakavaa vaaraa omalle alukselle tai siinä oleville.

Meripelastuslaki täsmentää vielä, että jokainen, joka tietää toisen olevan vesillä vaarassa, on velvollinen oma-aloitteisesti ryhtymään tarpeellisiin toimiin tämän pelastamiseksi edellyttäen, ettei se saata häntä itseään tai muita kohtuuttomaan vaaraan.

Pelastuslain (§ 28) perusteella jokaisella, joka huomaa onnettomuuden tapahtuneen, on velvollisuus ryhtyä kykensä mukaan pelastustoimintaan.

Niinpä kun veneilijä havaitsee jonkun toisen venekunnan olevan merihädässä tai vaarassa, tilanne saattaa edellyttää häneltä mm. seuraavanlaisia avustustoimenpiteitä:

- Jos hädänalaisella ei ole yhteydenpitovälineitä, tee hätäilmoitus hänen puolestaan meripelastuskeskukseen puhelinnumerolla 020 41 000 tai VHF-kanavalla 16 ja Sisä-Suomessa yleiseen hätänumeroon 112, josta ilmoitus välittyy oikealle taholle. Numerolla 112 hätäilmoitus välittyy toki meripelastuskeskukseen myös merialueella.

- Jos olet ensimmäisiä tai ensimmäinen avunantaja paikalla, eikä näköpiirissä ole vielä pelastusviranomaisia, ilmoita meripelastuskeskukseen itsesi sekä tilanne ja pyydä pelastusjohtajalta toimintaohjeita ja tai käskyjä.

- Kun olet varmistanut, että on kyse todellisesta hätätilanteesta ja laajempaa apua tarvitaan, laukaise hädänalaisten puolesta yöllä hätäraketteja ja päivällä oranssivärisiä savupanoksia, jotta avunantajat osaavat ohjautua paikalle.

- Nosta veteen joutuneet turvaan veneeseesi. Kiireellisessä tilanteessa siirrä hädänalaiset toisesta aluksesta omaasi, mikäli se vain on mahdollista.

- Jos hädänalaisia ihmisiä on toisessa aluksessa niin paljon, etteivät he mahtuisi veneeseen tai heidän siirtämisensä esimerkiksi merenkäynnin vuoksi on mahdotonta, harkitse mahdollisuutta hinata hädänalaisten alus lähimpään rantaan ennen sen uppoamista. Hinaukseen ottaminen sisältää kuitenkin hinaavalle riskiä, jotka on syytä tiedostaa.

Toimenpiteet, joihin ryhdyt, on valittava tilanteesta riippuen tarpeen ja kiireellisyysjärjestyksen mukaisesti. Jos olet tehnyt ilmoituksen paikalla olosta meripelastuskeskukseen meripelastusjohtajalle ja hän on antanut sinulle käskyn pelastustoimiin ryhtymisestä, valtio vastaa silloin toimenpiteitesi mahdollisista

seurauksista ja niistä aiheutuvista korvauksista sisäasiainministeriön meripelastusohjeen perusteella. Toimintasi on silloin lähes riskitöntä.

Pelastajana sinulla on velvollisuus pysytellä onnettomuuspaikalla, kunnes meripelastusjohtaja vapauttaa sinut tehtävästä.

Pelastajalla ei lain suojaa!

Niin karmeata kuin se onkin, tilanne on todella sellainen, että pelastamiseen osallistuvalla ei ole pitävää lain suojaa, vaikka lait edellyttävätkin häneltä pelastustoimia ihmishenkien turvaamiseksi. Jos nimittäin pelastaja tekee virheitä tai pelastustoimissa sattuu vahinkoja, luonnevikainen pelastettava voi nostaa syytteen pelastajaa vastaan. Pelastajalle voi myös sattua ruumiinvammoja, joita kukaan ei korvaa tai hän voi kärsiä materiaalisia tappioita, joita vakuutusyhtiö mahdollisesti kieltäytyy korvaamasta. Tämän vuoksi pelastajan on syytä turvata itsensä ottamalla edeltävästi yhteys meripelastusjohtajaan käskyn ja valtuuksien saamiseksi toimia hänen johdolla pelastustehtävässä.

Erytisen riskialtista on ottaa toinen vene hinaukseen, olipa tämä hätätilassa tai muuten vain hinauksen tarpeessa. Kaikenlaisia yllättävää voi nimittäin sattua. Paitsi että oma kone voi laueta, hinauskoysi voi katketa ja vahingoittaa hinattavassa veneessä olevia ihmisiä ja pollari, masto, vinnit tms., joihin hinauskoysi on kiinnitetty, voivat irrota ja vahingoittua. On myös tapauksia, joissa hinaava on vetänyt suuremman syväyksen omaavan hinattavan karille jne. Mitä voimakkaampi merenkäynti on, sitä vaarallisempaa hinaaminen aina on. Vain tyvenessä ja hiljaa se on vähemmän riskialtista.

Hankaluuksien varalta Suomen Meripelastusseuran ja merivartioston alukset tekevät aina kirjallisen hinaussovituksen ennen hinausalan aloittamista ja suosittelevat samaa käytäntöä myös veneilijöille. Mutta, kuten kaikki kokeneet veneilijät tietävät, hätä- ja vaaratilanteissa heillä ei ole aikaa tai mahdollisuuksia ryhtyä etsimään kynää saatikka kuivaa paperia. Suositus ei siten ole toimiva.

Kirjattakoon tähän kuitenkin tiedoksi, mitä Suomen Meripelastusseuran painettu hinaussovimus, jonka hinattavan aluksen päällikkö joutuu allekirjoittamaan, sanataarkasti sisältää:

"Hinattavan aluksen
päällikkönä vastaanotan
..... tarjoaman hinausavus-
tuksen seuraavin ehdoin:

1. Hinattavan aluksen omistaja vastaa kaikista hinauksen yhteydessä mahdollisesti syntyvistä vahingoista, menetyksistä ja kustannuksista.

2. Näin ollen ei Suomen Meripelastusseura ry:tä, paikallista meripelastusyhdistystä eikä sen alusta tai siinä palvelevaa henkilökuntaa aseteta vastuuseen hinauksen yhteydessä mahdollisesti syntyvistä vahingoista, menetyksistä tai kustannuksista.

3. Pelastusaluksen päälliköllä on oikeus keskeyttää hinaus milloin tahansa hän katsoo sen tarpeelliseksi."

Molemmista organisaatioista korostetaan, että suullinen sopimus on yhtä lailla sitova, mutta se on pystyttävä todistamaan eli hinaamiseen ryhtyvällä tulee olla sopimuksesta todistaja, joka sekin on käytännössä toimimaton teoriaa.

Pelastusoperaatiossa oma vene voi vahingoittua etenkin, jos on merenkäyntiä. Ellei ole toimitettu meripelastusjohtajan käskystä, herää kysymys, kuka korvaa syntyneet vahingot. Vakuutusyhtiöistä todetaan, että tapauksessa, jossa on vältetty isomman vahingon syntyminen, vakuutusyhtiöt tulevat vastaan pienemmän vahingon korvaamisessa. Mutta entäpä jos pelastustoimet epäonnistuvat? Silloin vakuutusyhtiöiltä tuskin riittää kiinnostusta pelastustyöstä johtuneiden vahinkojen korvaamiseen.

Perinteen velvoite, mutta ...

Vesillä liikkuvilla on ammoisista ajoista saakka ollut eettinen velvoite antaa apua vaikeuksiin joutuneille, jotka sitä pyytävät, vaikka eivät olisikaan merihädässä. Merenkulkijain keskinäisellä avunannolla on vanhastaan haettu suojaa rantarosvoja vastaan, jotka syyttelivät rannikolla harhauttavia tulia. Niin tai näin, tällainen veljellinen avun antaminen on edelleenkin hyvän veneilytavan mukaista. Käytännössä se useimmiten tarkoittaa hinausavun pyytämistä ja antamista konerikkoiselle moottoriveneelle tai purjeverneelle, joka on juuttunut tyveneeseen.

Viisas veneilijä harkitsee kuitenkin tarkoin, milloin ja missä olosuhteissa antaa hinausapua sekä minkälaisilla ehdoilla. Jos purjehtijat esimerkiksi pyytävät

Säädökset meri- ja järvipelastuksesta

Seuraavassa mainitut kolme lakia sekä sisäasiainministeriön ohje sisältävät keskeisimmät määräykset veneilyonnettomuuksien pelastustoimista. Tärkeimmät niistä on lueteltu alla lyhennettynä poimintoina. Otteet ovat sanatarkkaa laki- ja säädöstekstiä vain siltä osin kuin ovat lainausmerkeillä rajatut.

Merilaki 674 / 1994

11 § "Päällikkö, joka tapaa merihädässä olevan, on velvollinen, jos se käy päinsä aiheuttamatta vakavaa vaaraa omalle alukselle tai laivaväelle taikka muille aluksissa oleville, antamaan kaikkea apua, mikä on mahdollista ja tarpeellista hädänalaisen pelastamiseksi."

Meripelastuslaki 11445 / 2001

1 § "Tätä lakia sovelletaan merellä vaarassa olevien ihmisten etsimiseen ja pelastamiseen, ..."

3 § "Rajavartiolaitos on johtava meripelastusviranomainen, joka vastaa meripelastustoimen järjestämisestä."

10 § "Jokaisen on viipymättä välitettävä vaaratilannetta koskevat ilmoitukset ja tiedonannot sekä ilmoitettava sitä koskevat havainnot ja toimenpiteet asianomaiselle meripelastuskeskukselle ..."

"Joka tietää toisen olevan vaarassa merellä, on velvollinen, jos se häntä itseään tai muita kohtuuttomaan vaaraan saattamatta on mahdollista, ryhtymään oma-aloitteisesti tilanteen edellyttämiin tarpeellisiin ja mahdollisiin toimiin vaarassa olevan pelastamiseksi."

25 § Koskien hätämerkkien käyttöä muuten kuin hätätilanteessa: "Rangaistus merihätää tai muuta vastaavaa hätää koskevasta perättömästä ilmoituksesta säädetään rikoslain (39/1889) 34 luvun 10 §:ssä."

Sisäasiainministeriön meripelastusohje 1813 / 42 / 2003

3.4.1 "Meripelastusjohtaja voi toimivaltansa puitteissa määrätä henkilöitä avustamaan sekä luovuttamaan kalustoa ja varusteita käytettäväksi meripelastustoimen tehtävässä."

3.5 "Valtio maksaa henkilölle, joka meripelastusjohtajan määräyksestä on avustanut meripelastustoimen tehtävässä, kohtuullisen palkkion ja kustannusten korvauksen. Valtio maksaa myös korvauksen tällaisessa tehtävässä turmeltuneista tai hävinneistä työvälineistä, vaatteista ja varusteista. Meripelastusjohtajan määräyksestä käyttöön otetusta omaisuudesta sekä turmeltuneesta hävinneestä tai tuhoutuneesta omaisuudesta valtio maksaa täyden korvauksen."

3.7 "Omaisuuksien pelastaminen ei kuulu meripelastustoimen tehtäviin. Tästä tehtävästä huolehtivat kaupalliset pelastusyritykset aluksen tai varustamon kanssa solmitun pelastussopimuksen perusteella." ... "Meripelastuksen etsintä ja pelastusyksiköt voivat tapauskohtaisesti ihmishengen pelastamisen keinona pelastaa myös omaisuutta edellyttäen, että tässä tapauksessa omaisuuden pelastaminen on toteuttamiskelpoisin keino vaarassa olevan ihmisen pelastamiseksi."

Pelastuslaki 468 / 2003

1 § Tätä lakia sovelletaan tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisyyn, ihmisten, omaisuuden ja ympäristön pelastustoimintaan ja väestösuojeluun. Näiden toimintojen muodostamaa toimialaa kutsutaan pelastustoimeksi.

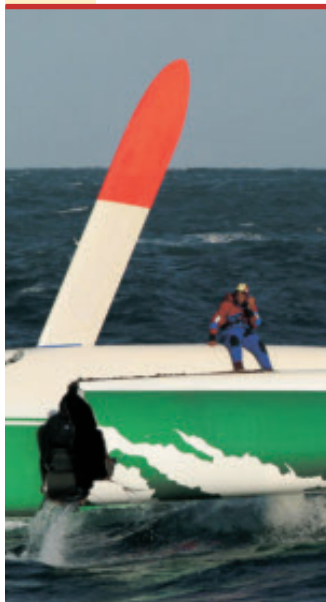
Lisäksi sovelletaan mitä on säädetty ... meripelastuslaissa, merilaissa ... tai muussa laissa pelastustoimen tehtävistä.

2 § "Sisäasiainministeriö johtaa ja valvoo pelastustointa ja sen palvelujen saatavuutta ja tasoa, huolehtii pelastustoimen valtakunnallisista valmisteluista ja järjestelyistä sekä yhteensovittaa eri ministeriöiden toimintaa pelastustoimessa."

28 § Jokaisen toimintavelvollisuus

"Jokainen, joka huomaa tai saa tietää tulipalon syttyneen tai muun onnettomuuden tapahtuneen tai uhkaavan eikä voi heti sammuttaa paloa tai torjua vaaraa, on velvollinen viipymättä ilmoittamaan siitä vaarassa oleville, tekemään hätäilmoituksen sekä ryhtymään kykynsä mukaan pelastustoimintaan."

Pelastuslaki joka säätelee pelastustoimintaa (112-alueella) Järvi-Suomessa, ei muiltakaan osin sisällä suoria viittauksia meri- tai järvipelastustoimiin. Siitä, miten meripelastuslakia sovelletaan järviolueella, ei toistaiseksi ole oikeudessa käsiteltyjä ennakkotapauksia.

Kuva PPTI

veneensä hinaamista sillä perusteella, että bensa loppui, on aiheellista kehottaa heitä nostaamaan purjeensa. Kiire on myös erittäin huono peruste.

Jos peruste kuitenkin on aiheellinen, hinaamiseen ryhtyvän on syytä ensin vaatia vähimmäisehtona hinattavan kipparilta allekirjoitettua kirjallista sopimusta, jossa tämä vapauttaa hinaavan venekunnan kaikesta mahdollisesta vastuusta ja oikeuttaa hinaavan aluksen keskeyttämään hinauksen, kun näkee tämän tarpeelliseksi. Sitä paitsi hinausta ei pidä muutenkaan jatkaa pitemmälle kuin lähimpään turvalliseen paikkaan.

Muita hinaamisen ehtoja ovat, että ensinnäkin hinauksessa käy-

tetään hinattavan köyttä. Se jo todistaa, että hinaamista on pyydetty. Sitä paitsi, jos köysi katkeaa, siitä johtuvat seuraukset ovat hinattavasta johtuvia, joihin hinaava on syytön. Toiseksi, hinattavan miehistön tulee itse kiinnittää hinausköysi riittävän luja uskomaansa paikkaan veneessään. Se vähentää halukkuutta jälkiselvityksiin.

Hinaavan kipparin on syytä tiedostaa, että jos oma moottori laukeaa hinauksen rasituksista, vakuutusyhtiö ei korvaa vahinkoa, koska sen voidaan katsoa aiheutuneen ylikuormituksesta. Tavallisella huviveneellä on siksi syytä välttää ainakin pitkiä hinauksia. ■